

Inventering av stora rovdjur i Gävleborgs län 2014/2015

Länsstyrelsen
Gävleborg

Inventering av stora rovdjur i Gävleborgs län 2014/2015

Länsstyrelsen
Gävleborg

Författare: Sofia Ageheim, Hans Nordin, Sara Sundin **Kartor:** Göran Vesslén
Omslagsbild: Stig Norell / Kungsörnsgruppen Gävleborg

Innehåll

Sammanfattning	6
Inledning	7
Bakgrund	7
Organisation och ansvarsfördelning.....	7
Inventeringsmetodik	8
Dokumentation.....	10
Uppskattning av antalet individer	10
Inventeringsförhållanden vintern 2014/2015	11
Resultat från lodjursinventeringen	11
Familjegrupper	11
Känd dödlighet 2014	12
Lodjursstammens utveckling.....	12
Resultat från varginventeringen.....	13
Revir.....	13
Övrig vargförekomst.....	15
Känd dödlighet 2014	15
Vargstammens utveckling	15
Resultat från kungsörnsinventeringen	16
Revir och lyckade häckningar	16
Känd dödlighet 2014	17
Kungsörnspopulationens utveckling	17
Bedömning av björnpopulationen	17
Uppskattning av antal björnar.....	17
Känd dödlighet 2014	17
Björnstammens utveckling.....	18
Bedömning av järvpopulationen	18
Dokumenterade observationer	18
Känd dödlighet 2014	18
Järvstammens utveckling	18
Bilaga: Ordlista	19

Sammanfattning

Länsstyrelsen ansvarar för att årliga rovdjursinventeringar genomförs i Gävleborgs län. Syftet är att övervaka rovdjursstammarnas storlek, utbredning, genetiska status och hur stammarna utvecklas över tiden.

I den här rapporten redovisas resultaten från inventeringar av lodjur, varg, järv och kungsörn, samt länsstyrelsens bedömning av förekomsten av björn i Gävleborg under inventeringssäsongen 2014/2015.

Vid lodjursinventeringen 2014/2015 kvalitetssäkrades 15 familjegrupper, det vill säga 15 honor som fött ungar 2014. Lodjursstammen i Gävleborg kan därmed uppskattas till cirka 83 individer vintern 2014/2015. Fyra av familjegrupperna delades med angränsande län.

Gävleborg berördes av tio vargrevir vintern 2014/2015: Prästkogen/Haverö, Naggen, Kukumäki, Sjösveden, Tandsjön, Lingbo, Åmot/Ockelbo, Bondskog, Björnås och Glamsen. I sju av reviren bekräftades att föryngring skett våren 2014. Sex av reviren delades med andra län. Det innebär att Gävleborg anses ha haft 4,7 familjegrupper vintern 2014/2015, enligt Viltskadecenters fördelning. Vargarna i Korsåreviret, som tidigare delades mellan Gävleborg och Dalarna, har denna säsong vistats väster om länsgränsen och har inte spårats i Gävleborg. Tandsjö-reviret försvann under inventeringssäsongen genom skydds jakt i februari 2015.

Ingen inventering av björn har genomförts denna säsong. Länsstyrelsen bedömer att björnstammens storlek och spridning i länet sannolikt överensstämmer med resultatet från 2012 års spillningsinventering. Björnstammen uppskattades då till cirka 380 individer i Gävleborgs län.

En riktad järvinventering har för första gången på många år genomförts i Gävleborgs län vintern 2014/2015. Med hjälp av fotostationer har bilder på järv erhållits på flera ställen i hela norra delen av Gävleborg och en föryngring 2014 har kvalitetssäkrats.

Vid inventeringen av kungsörn i Gävleborg 2014 konstaterades totalt 25 revir, varav 8 hade lyckade häckningar och 3 av dessa var dubbelkullar, det vill säga kullar med två ungar. Storleken på länets fasta kungsörnspopulation 2014 uppskattas till 50-65 individer.

Inventeringarna av lo, järv och varg utfördes av länsstyrelsens personal, medan kungsörn inventerades av Kungsörnsgruppen Gävleborg på uppdrag av länsstyrelsen. Allmänhetens rapportering av rovdjursobservationer har varit till stor hjälp i arbetet med att göra så bra inventeringar som möjligt utifrån de resurser som finns.

Inledning

Länsstyrelsen genomför årligen rovdjursinventeringar i Gävleborgs län. Syftet är att övervaka rovdjursstammarnas storlek, utbredning, genetiska status och utveckling över tiden. Kunskapen om rovdjursstammarna utgör ett viktigt underlag i arbetet med att genomföra rovdjurspolitiken och förvalta rovdjuren utifrån uppsatta nationella och regionala mål. Resultaten utgör även underlag till internationell rapportering, exempelvis till EU-kommissionen. För länsstyrelsen används inventeringsresultaten bland annat som underlag vid beslut om licens- och skydds jakt på rovdjur, fördelning av bidrag till rovdjursavvisande stängsel, bedömning av effekter av skadeförebyggande åtgärder och som källa för information till alla i samhället som är intresserade av stora rovdjur. Kunskap om rovdjursstammarnas utveckling är också av betydelse vid förvaltningen av älg och andra viltarter i länet. I samband med inventeringsarbetet bedrivs också tillsyn med syfte att förebygga faunakriminalitet.

Rapporten inleds med en bakgrund om hur rovdjursinventeringarna organiseras och genomförs. Därefter presenteras resultaten från länsstyrelsens inventeringar av lodjur, järv och varg, resultat från Kungsörnsgruppens inventering av kungsörn samt länsstyrelsens bedömning av björnförekomsten i länet.

Som bilaga finns en ordlista med vanliga inventeringstermer.

Bakgrund

Organisation och ansvarsfördelning

Länsstyrelserna i Sverige har ansvar för inventering av stora rovdjur inom respektive län. För varg, järv, lo och kungsörn ska länsstyrelsen varje år undersöka antalet föryngringar i länet. För björn ska Naturvårdsverket ansvara för att en beståndsuppskattning görs minst var femte år. Detta enligt förordning (2009:1263) om förvaltning av björn, varg, järv, lo och kungsörn.

Inventeringsarbetet regleras dels av Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd (2007:10) om inventering av björn, varg, järv, lodjur och kungsörn, dels av instruktioner och faktablad inom Naturvårdsverkets metodik för inventering av stora rovdjur i Sverige. Ett centralt mål är att inventeringsresultaten ska vara direkt jämförbara mellan år och mellan län.

Länsstyrelsens inventeringsarbete omfattar ansvar för planering, genomförande, dokumentation, sammanställning och utvärdering samt registrering av resultaten i den svensk-norska databasen Rovbase, som tillhandahålls av Naturvårdsverket och norska Miljødirektoratet.

Lodjurs-, varg-, och järvinventeringarna 2014/2015 genomfördes av länsstyrelsens fältpersonal. Allmänheten spelade en viktig roll i inventeringsarbetet genom att bidra med rapporter om spår-, syn- och hörobservationer till länsstyrelsen, vanligtvis genom hemsidorna rovobs.se och skandobs.se. Rapporteringen är betydande för länsstyrelsens arbete med att göra så bra inventeringar som möjligt utifrån befintliga resurser. Länsstyrelsens fältpersonal läser alla inrapporterade observationer och kvalitetssäkrar ett urval av dessa i fält.

Kungsörnsinventeringen genomfördes av Kungsörnsgruppen, som har bildats av Gävleborgs läns ornitologiska förening (GLOF) i samråd med länsstyrelsen. Kungsörnsgruppens huvudsakliga syfte är

att samordna kungsörnsinventering och rapportering, samt att utföra kvalitetssäkring av häckning och föryngring. Resultaten rapporteras till länsstyrelsen och Viltskadecenter.

Björnspllingsinventeringen 2012 genomfördes av länsstyrelsen i samarbete med Jägareförbundet. DNA-analyserna utfördes av det norska forskningsinstitutet Bioforsk. Skandinaviska björnprojektet ansvarade för utvärdering och sammanställning av resultatet.

DNA-analys på varg, vanligtvis av spillning, urin och löpblod, utförs av Grimsö forskningsstation vid Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU). Märkning av vargar med GPS-halsband utförs vanligtvis av Naturvårdsverket eller Skandinaviska vargprojektet (Skandulv).

Information om döda rovdjur utgör ett komplement till inventeringsresultaten. För undersökning av döda rovdjur ansvarar Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA) och Naturhistoriska Riksmuseet.

Viltskadecenter, SLU, har ansvaret för nationell kvalitetssäkring, utvärdering och sammanställning av länsstyrelsernas rovdjursinventeringar. Årliga nationella sammanställningar finns att beställa från Viltskadecenter eller laddas ner från deras hemsida.

Inventeringsmetodik

Här beskrivs kortfattat hur rovdjursinventeringarna går till. Mer utförlig information finns i Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd (2007:10) om inventering av björn, varg, järv, lodjur och kungsörn, samt i instruktioner och faktablad inom Naturvårdsverkets metodik för inventering av stora rovdjur i Sverige. Dokumenten finns på Naturvårdsverkets hemsida.

Inventering av lodjur och varg

Lodjur och varg inventeras främst genom spårning på snö. Som huvudsaklig inventeringsmetodik används i Gävleborg snoking och mindre områdesinventeringar. Vid båda metoderna söker länsstyrelsens fältpersonal efter spår eller spårtecken i terrängen.

Vid snoking sker sökandet aktivt i kända områden, delvis utifrån allmänhetens inrapportering av observationer och i enlighet med rekommendationer för täckningsgrad i inventeringen. Vid områdesinventeringar genomförs ett mer samordnat sökande över större områden.

Inventeringslinjer över ett helt inventeringsområde avspåras vid ett givet tillfälle på nysnö under en och samma dag. Vid rullande områdesinventering söks spårlöpor av djur inom ett större område genom att arbetsinsatsen flyttas över området i en riktning under en tidsperiod av ett antal dagar. Den stora skillnaden mellan områdesinventering och snoking är att områdesinventeringen ger en ögonblicksbild över förekomsten av familjegrupper och deras geografiska fördelning under ett par dagar, medan snoking ger förekomst och geografisk fördelning över en längre tid.

Länsstyrelsen Gävleborg prioriterar i första hand att inventera marker där det finns kända vargrevir sedan tidigare, samt områden där det finns indikationer på varg- och lodjursförekomst.

Utifrån spår, spillning, urinmarkeringar och andra spårtecken, liksom syn- och hörobservationer, bedömer länsstyrelsens fältpersonal vilken art som har lämnat spår, om det är vuxna individer och/eller ungar, samt om möjligt också antalet djur och vilket kön djuret/djuren har.

Rovdjursförekomst kan också dokumenteras genom DNA-analyser av spillning, urin och löpblod. I Kukumäki-reviret kompletteras inventeringen med information från GPS-halsband som vargarna försetts med av Skandinaviska vargprojektet (Skandulv). I dagsläget är det endast tiken som har fungerade gps-sändare.

Det händer att allmänheten observerar ett visst antal vargar i ett revir och att länsstyrelsen sedan inte lyckas kvalitetssäkra spår från samtliga individer. Det beror vanligtvis på att ungvargar vandrat ut från sitt födelserevir eller att flocken har delat upp sig i nya grupperingar.

Målsättning för lodjursinventeringen 2014/2015 var att fastställa antal familjegrupper våren 2014. Inventeringssäsongen för familjegrupper av lodjur sträcker sig från första spårnön till sista februari. Information om föryngringar kan dock samlas under hela reproduktionscykeln, som sträcker sig mellan 1 oktober och 31 mars.

Målsättning för varginventeringen 2014/2015 var att fastställa:

- antalet revir, det vill säga familjegrupper, revirmarkerande par och ensamma stationära vargar (om möjligt också antalet individer i familjegruppen)
- hur många revir som haft föryngringar våren 2014 (om möjligt också antalet valpar)
- antal revirmarkerande par
- övriga stationära individer

Huvudsaklig inventeringsperiod för stationär förekomst av varg är första oktober till sista februari, men vanligtvis genomförs inventeringar så länge det finns spårnö.

Inventering av björn

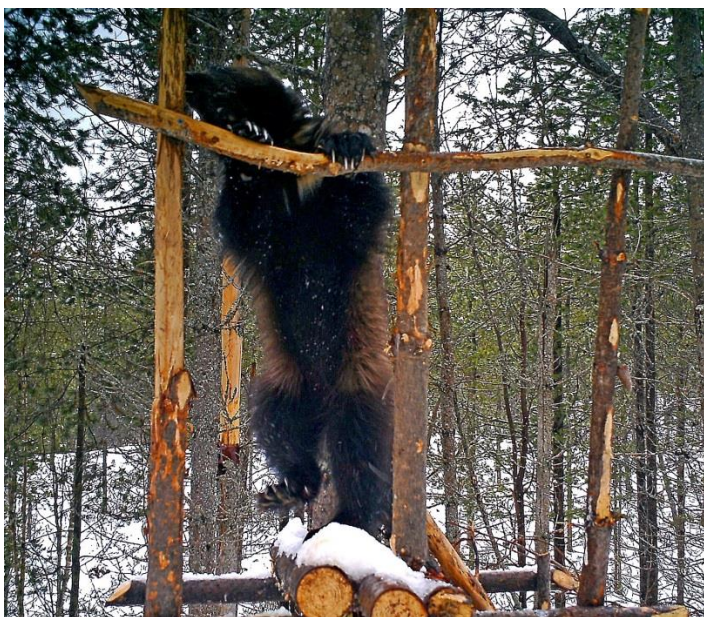
Eftersom björnar sover på vintern kan de inte inventeras genom spårning på snö. I stället används spillningsinventering, en metod som ger en uppskattning av björnstammens storlek. Spillning samlas in och skickas för DNA-analys, som visar hur många björnindivider spillningen kommer från. Utifrån resultatet gör forskare i Skandinaviska björnprojektet en uppskattning av det totala antalet individer.

Inventering av järv

Tidigare har inventeringar inriktade på järv inte gjorts på flera år i länet. Däremot har järvspår dokumenterats kontinuerligt av länsstyrelsen under lodjurs- och varginventeringarna. Vintern 2014/2015 använde länsstyrelsen för första gången övervakningskameror som hjälpmedel i järvinventeringen.

Länsstyrelsens naturbevakare har också samlat spillning från järvar. DNA-analys av spillningen kan sedan användas till att kartlägga olika individer och kan om något år förhoppningsvis också bidra till en uppskattning av populationen.

Information från länsstyrelsens inventering används också av Svenska järvprojektet som forskar på järv i skogslandet. Syftet med forskningsprojektet är att öka kunskapen om järvens ekologi och utveckla inventeringsmetoder till nytta för förvaltningen. Detta görs genom att forskningen testar inventeringsmetoder och studerar utbredning och habitatval, demografi, födoval och interaktioner med andra arter.

En järv fångad på bild när den sträcker sig efter foto-stationens lockbete, ett älghuvud.

Inventering av kungsörn

Kungsörnsstammens storlek beräknas genom att Kungsörnsgruppen besöker kända boplatser under häckningstiden. Nya revir och boplatser upptäcks genom observation av örnarnas beteende under vårvinterns spelflyktsperiod samt senare under vår och sommar då aktuella berg letas igenom. Riktade fältinsatser för att fastställa antal häckande par görs under perioden 1 juni– 15 september.

Dokumentation

Data över kvalitetssäkrade observationer av lodjur, varg och järv sammanställs löpande av länsstyrelsens fältpersonal under inventeringsperioden och registreras i den nationella databasen Rovbase. Resultat från kungsörnsinventeringen rapporteras av Kungsörnsgruppen till länsstyrelsen och Viltskadecenter.

Uppskattning av antalet individer

Resultatet från inventeringarna kan användas för att uppskatta vinterpopulationernas storlek. Det totala antalet individer skattas genom att antalet bekräftade föryngringar/familjegrupper multipliceras med en omräkningsfaktor som är specifik för varje art och ibland skiljer sig mellan län. Naturvårdsverket rekommenderar för närvarande följande omräkningsfaktorer för Gävleborg:

Björn: 10

Järv: 6,5

Lodjur: 5,5

Varg: 10

Vinterpopulationen av kungsörn är svår att uppskatta eftersom ett okänt antal kungsörnar då passerar och besöker länet tillfälligt. En uppskattning av antalet fasta kungsörnar sommartid kan göras genom att antalet revir multipliceras med 2,2.

Inventeringsförhållanden vintern 2014/2015

Spårsäsongen blev relativt kort på grund av dåliga snöförhållanden i länet, framförallt under inledningen av säsongen. Länsstyrelsen bedömer ändå att inventeringen av stationära vargar och familjegrupper av lodjur kunde genomföras på ett effektivt sätt, mycket tack vare allmänhetens rapporter om rovdjursobservationer. I Gävleborg är allmänhetens medverkan av stor betydelse, inte minst år som detta med en kort inventeringssäsong på grund av snöbrist.

Resultat från lodjursinventeringen

Familjegrupper

Totalt kvalitetssäkrades 15 familjegrupper i Gävleborgs län vintern 2014/2015. Fyra av dessa delades med andra län (en med Uppsala län, en med Västernorrlands län, en med Jämtlands län och en med både Västernorrlands och Jämtlands län). Antalet lodjur i länet kan därmed uppskattas till cirka 83. Täckningsgraden för inventeringen bedöms som tillfredsställande avseende snoking, avsökning och inrapportering av lofamiljer i länet.

Resultat från inventeringen av lodjur vintern 2014/2015.

Varje cirkel är två mil i diameter och representerar en familjegrupp. De rutiga ringarna visar de fyra familjegrupper som delas med angränsande län.

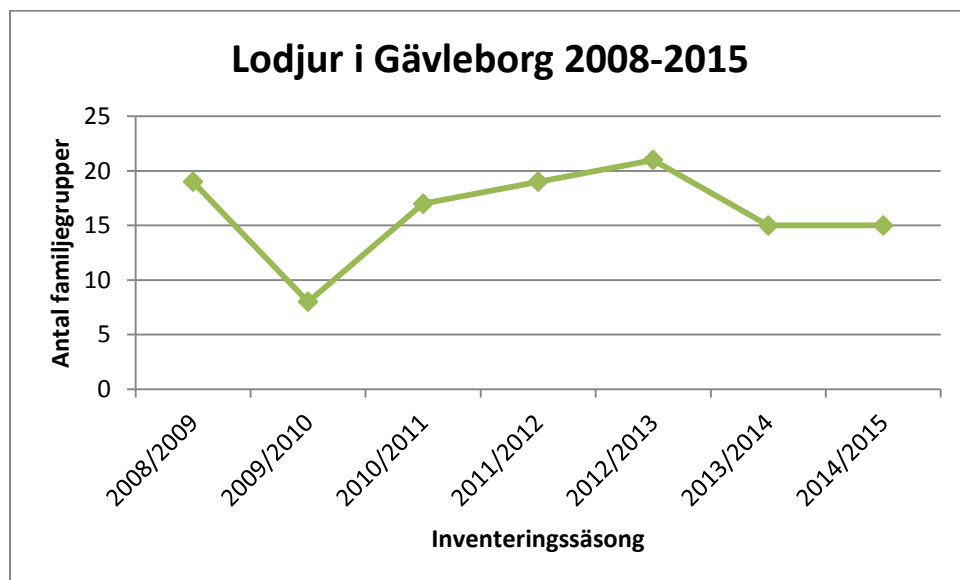
Känd dödlighet 2014

Ingen licensjakt på lodjur ägde rum år 2014. I tabellen nedan redovisa uppgifter från Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA) om lodjur som påträffades döda av annan orsak i länet 2014.

Tidpunkt	Kommun	Kön	Dödsorsak
20140119	Nordanstig	Hona	Trafikdödad – bil
20140125	Hudiksvall	Hona	Sjukdom
20140127	Ockelbo	Hona	Sjukdom
20140130	Bollnäs	Hanne	Tågdödad
20140304	Gävle	Hona	Sjukdom
20140406	Gävle	Hanne	Tågdödad
20140630	Hudiksvall	Hanne	Trafikdödad – bil
20140801	Hudiksvall	Hona	Trafikdödad – bil
20140809	Gävle	Hona	Trafikdödad – bil
20140810	Sandviken	Okänt	Sjukdom
20140920	Gävle	Hona	Annan
20140930	Hofors	Hona	Trafikdödad
20141107	Gävle	Hanne	Tågdödad
20141125	Bollnäs	Hona	Trafikdödad – bil
20141207	Hudiksvall	Hanne	Trafikdödad – bil
20141220	Bollnäs	Hona	Trafikdödad - bil

Lodjursstammens utveckling

Diagrammet visar lodjursstammens utveckling i Gävleborg, baserat på resultaten från de senaste sju inventeringssäsongerna.

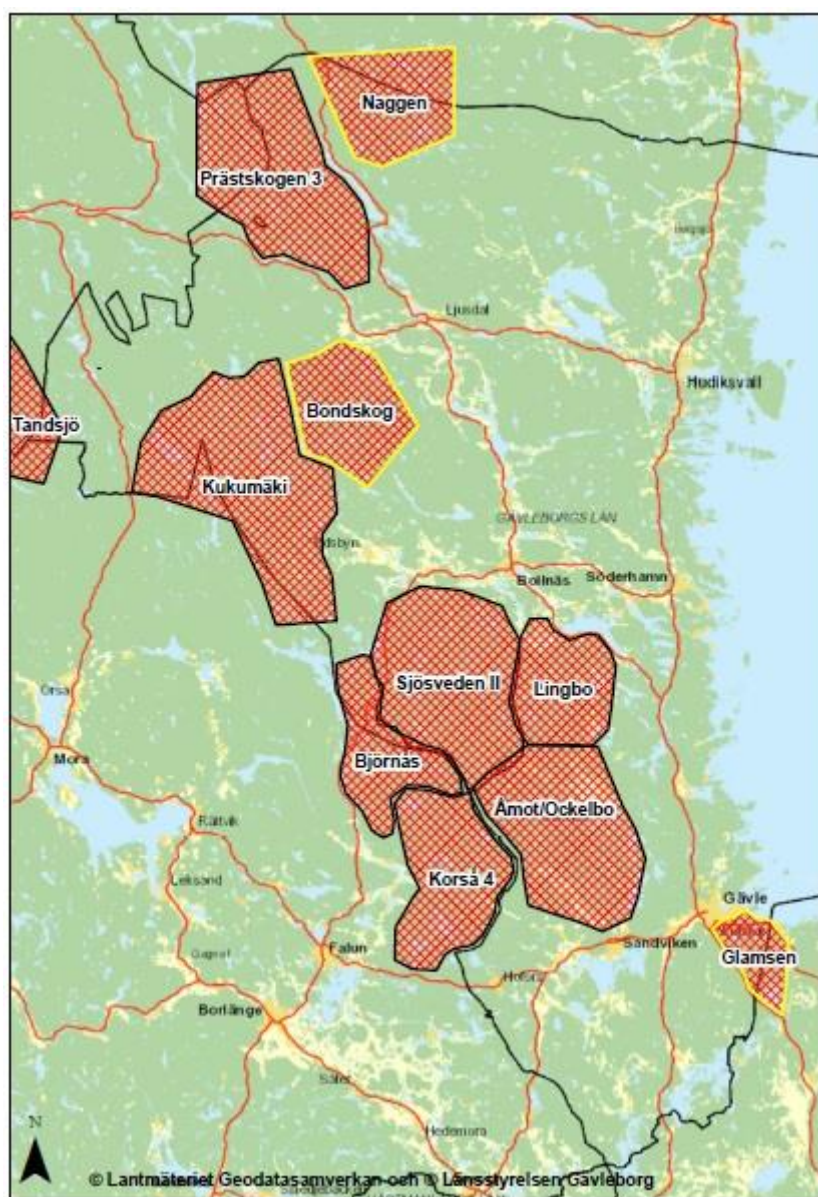

Resultat från varginventeringen

Revir

Gävleborg berördes av tio vargrevir vintern 2014/2015. Fyra revir är helt länsegna och sex revir delas med andra län. I sju revir har föryrnging 2014 bekräftats. Det innebär att Gävleborg anses ha haft 4,7 familjegrupper vintern 2014/2015, enligt Viltskadecenter. I Viltskadecenters fördelning har landets revir delats i halvor, tredjedelar eller fjärdedelar beroende på hur många län som berörs av reviret.

Vargarna i Korsåreviret, som tidigare delades mellan Gävleborg och Dalarna, har denna säsong vistats väster om länsgränsen och har inte spårats i Gävleborg. Tandsjö-reviret försvann under inventeringssäsongen, genom skydds jakt i februari 2015.

Resultatet från varginventeringen vintern 2014/2015. Revir med svart kantlinje hade föryrnging 2014.

Revir	Status vinter 2014/2015	Föryngring 2014	Delas med andra län
Kukumäki	Familjegrupp	Ja	Ja (Dalarna)
Sjösveden	Familjegrupp	Ja	Nej
Björnås	Familjegrupp	Ja	Ja (Dalarna)
Prästskogen/Haverö	Familjegrupp	Ja	Ja (Jämtland, Västernorrland)
Tandsjön	Familjegrupp	Ja	Ja (Jämtland, Dalarna)
Åmot-Ockelbo	Familjegrupp	Ja	Nej
Lingbo	Familjegrupp	Ja	Nej
Glamsen	Revirmarkerande par	Nej	Ja (Uppsala)
Naggen	Övrig stationär varg	Nej	Ja (Västernorrland)
Bondskog	Övrig stationär varg	Nej	Nej

Kukumäki-reviret

Status vintern 2014/2015: Familjegrupp spårad vintern 2014/2015. Föryngring våren 2014 konstaterad. Hannen härstammar från Tenskogsreviret och tiken från Tandsjöreviret.

Kommentar: I februari 2015 sövde Skandinaviska vargprojektet revirets alfatik för byte av sändare. Hannen lyckades man inte söva, så under 2015 är det endast tiken som sänder ut GPS-positioner.

Sjösveden-reviret

Status vintern 2014/2015: Familjegrupp spårad vintern 2014/2015. Föryngring våren 2014 konstaterad. **Kommentar:** Det är oklart om de föräldradjur, båda härstammande från Korsåreviret, som fick valpar i Sjösveden 2014 är kvar i reviret. Eventuellt är de utbytta.

Björnås-reviret

Status vintern 2014/2015: Familjegrupp spårad vintern 2014/2015. Föryngring 2014 konstaterad. Hannen är född i Björnås och tiken härstammar från Prästskogen.

Tandsjö-reviret

Status vintern 2014/2015: Familjegrupp spårad vintern 2014/2015. Föryngring 2014 konstaterad. Vargarna fälldes vid skydds jakt i februari 2015. Tiken kom från Fulufjället och hannen från Sjösveden.

Prästskogen/Haverö-reviret

Status vintern 2014/2015: Familjegrupp spårad vintern 2014/2015. Föryngring 2014 konstaterad. **Kommentar:** Sedan i februari 2014 har tiken, som härstammar från Djurskog, gått tillsammans med den så kallade Galven-hannen. Det finns indikationer på att hannen nu är utbytt, men det är inte säkerställt genom DNA. Galven-hanen är invandrad till Sverige från Finland-Ryssland. Han upptäcktes första gången i Norrbotten 2006. Två år senare fick han valpar i Galvenreviret i Hälsingland. Samma vår fick en annan invandrad hanvarg valpar i Kynna-reviret i Norge. Galven-hannen och Kynna-hannen ansågs vara genetiskt mycket viktiga för den skandinaviska vargstammen, som före 2008 haft sitt ursprung i endast tre vargar och som därför hade en dålig genetisk status. Sedan 2008 har inaveln bland Skandinavien valpkullar minskat, främst beroende på att Galven- och Kynna-hanarna samt deras avkommor har förökat sig. Valparna kallas F1:or, vilket innebär att de är första generationens avkomma till en invandrad varg och anses därmed vara genetiskt viktiga. Om Galven-hannen finns kvar bedöms han vara omkring elva år gammal och går tillsammans med sin fjärde tik i Gävleborg.

Åmot/Ockelbo-reviret

Status vintern 2014/2015: Familjegrupp spårad vintern 2014/2015. Föryngring 2014 konstaterad. I reviret går en tik från Korsåreviret tillsammans med en hanne från Slettåsreviret i Norge.

Lingbo-reviret

Status vintern 2014/2015: Familjegrupp spårad vintern 2014/2015. Föryngring 2014 konstaterad. Föräldraparet utgörs av en hanne från Djurskogsreviret och en tik från Korsåreviret.

Naggen-reviret

Status vintern 2014/2015: Övrig stationär varg. **Kommentar:** En revirmarkerande hanne har spårats i Gävleborg och Västernorrland. DNA-analys av spillning visar att det är samma hanne som gick i området också föregående vinter. Han härstammar från värmländska Trångreviret.

Bondskog-reviret

Status vintern 2014/2015: Revirmarkerande hanne spårad under vintern 2014/2015. Hannen är född i Sjönsveden.

Glamsen-reviret

Status vintern 2014/2015: Revirmarkerande par spårat under vintern 2014/2015. **Kommentar:** Reviret är nytt sedan inventeringssäsongen 2013/2014. I området revirmarkerar en vargtik som härstammar från Rialareviret i Stockholms län och en hanne som härstammar från Lokareviret i Värmland.

Övrig vargförekomst

Det inträffar regelbundet att vargar vandrar genom länet och vissa stannar i ett område under en kortare period innan de vandrar vidare. Länsstyrelsen får kännedom om några av dem men sannolikt passerar många vargar länet utan att bli observerade. Länsstyrelsen bedömer att antalet vargar på vandring genom länet har ökat de senaste åren. Vargobservationer görs numera i hela Gävleborg.

Känd dödlighet 2014

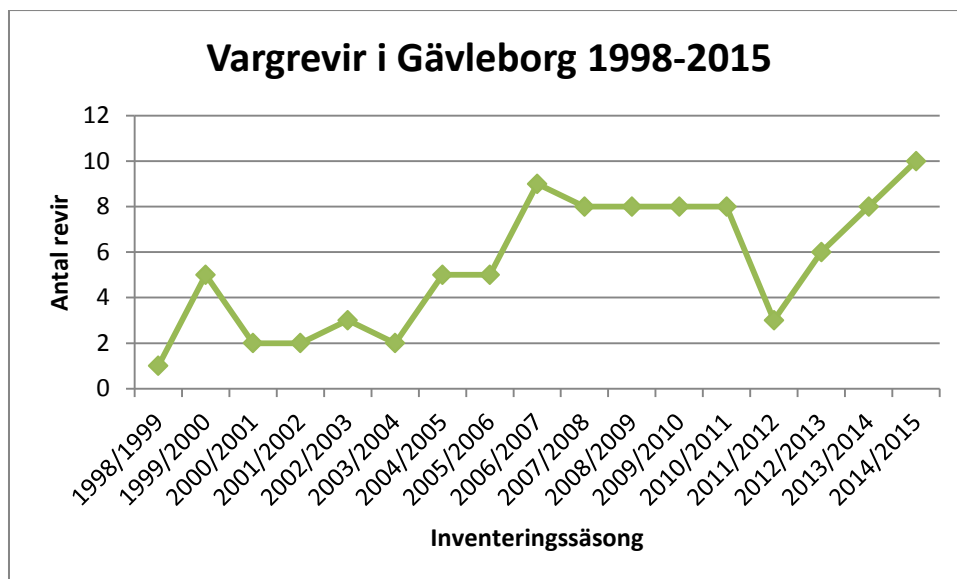
I tabellen nedan redovisas uppgifter från Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA) om vargar som fälldes genom skyddsjakt eller avlivning eller påträffades döda av annan orsak i länet 2014. Ingen licensjakt på varg genomfördes i Gävleborg 2014.

Tidpunkt	Kommun	Kön	Dödsorsak
2014-01-12	Ljusdal	Hanne	Skyddsjakt
2014-04-27	Söderhamn	Hona	Trafikdödad – bil
2014-07-27	Ljusdal	Hona	Skyddsjakt
2014-10-17	Ockelbo	Hanne	Skyddsjakt, enskilds initiativ

Vargstammens utveckling

Sedan föregående inventeringssäsong har revirmarkerande vargar inom länets gränser etablerat sig i reviren Björnås, Tandsjön och Bondskog. Länsstyrelsen bedömer att antalet stationära vargar kan förväntas fortsätta öka kommande år.

Diagrammet visar vargstammens utveckling i Gävleborg, baserat på resultat från de senaste 13 inventeringssäsongerna.

Resultat från kungsörnsinventeringen

Revir och lyckade häckningar

År 2014 konstaterades åtta lyckade häckningar i Gävleborg, varav tre var dubbelkullar, det vill säga kullar med två ungar. Därmed kvalitetssäkrades totalt 11 ungar. Samtliga ringmärktes. Totalt konstaterades 25 revir, varav 22 är besatta och 20 har känd bolokal. Mot bakgrund av detta uppskattas storleken på länets fasta population av kungsörn 2014 till 50-65 individer.

Foto: Åke Englund / Kungsörnsgruppen Gävleborg

Känd dödlighet 2014

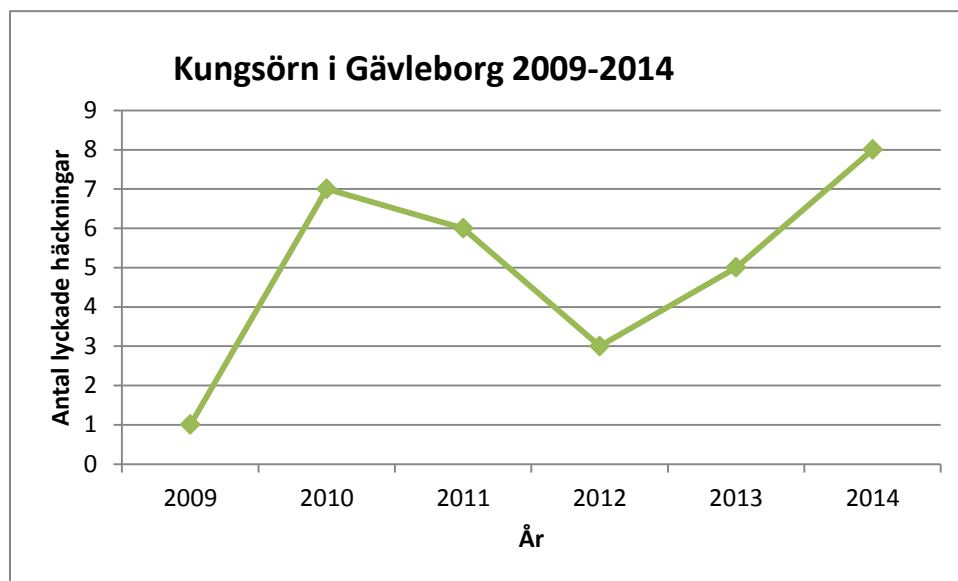
Inga döda kungsörnar inkom till SVA under år 2014. En kungsörn, född och ringmärkt i Gävleborgs län 2013, togs in på rehabilitering på Öland, men dog senare.

Kungsörnspopulationens utveckling

Endast en gång tidigare, år 2008, har Kungsörnsgruppen kvalitetssäkrat åtta lyckade häckningar.

Diagrammet visar kungsörnspopulationens utveckling i Gävleborg. Mer statistik finns på

Kungsörnsgruppens hemsida: <http://s-norell.se/k-orn/Resultat.htm>

Bedömning av björnpopulationen

Uppskattning av antal björnar

Ingen inventering av björn har genomförts denna säsong. Länsstyrelsen bedömer att björnstammens storlek och spridning i länet sannolikt överensstämmer med resultatet från 2012 års spillningsinventering. Skandinaviska björnprojektet uppskattade då att björnstammen i Gävleborgs län uppgick till 381 individer, med ett 95-procentigt konfidensintervall på 295-591 björnar (vilket innebär att björnstammen med 95 procents sannolikhet uppgår till 295-591 individer). Björnobsen, det vill säga björnobservationer registrerade av älgjägare, visar en jämn kurva över antalet observerade björnar i länet, vilket indikerar att populationen är stabil. Inventeringen visade också att björnarna finns i hela Gävleborgs län med kärnområden i Ljusdals, Ovanåkers, Bollnäs och Ockelbo kommuner, och att björnstammen är glesare i kustkommunerna och i de södra länsdelarna.

Känd dödlighet 2014

39 björnar fälldes vid licensjakt i Gävleborg 2014. I tabellen nedan redovisas uppgifter från Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA) om björnar som fälldes genom skydds jakt eller avlivning eller påträffades döda av annan orsak i länet 2014.

Tidpunkt	Kommun	Kön	Dödsorsak
2014-05-10	Ovanåker	Hanne	Skjuten (avlivad)
2014-05-10	Ovanåker	Hanne	Skjuten (avlivad)
2014-05-10	Ovanåker	Hanne	Skjuten (avlivad)
2014-05-10	Ovanåker	Hona	Skjuten (avlivad)
2014-05-14	Ockelbo	Hona	Trafikdödad (tågdödad)
2014-07-02	Ovanåker	Okänt	Dödad av annat djur

Björnstammens utveckling

En spillningsinventering som gjordes år 2001 visade att länets björnstam då bestod av cirka 260 björnar. År 2008 beräknade Skandinaviska björnprojektet att Gävleborg hade 528 björnar, med ett 95-procentigt konfidensintervall på 324-733 björnar. Uppskattningen gjordes utifrån inventeringsresultatet från 2001 i kombination med björnobsen. Jämfört med den beräknade populationen 2008 är skattningen år 2012 lägre än förväntat, enligt Skandinaviska björnprojektet. Det kan bero på att ökningen sedan 2001 inte varit så hög som björnobsen har visat. Resultaten är dock osäkra på grund av att den geografiska täckningen inte har varit fullständig för vare sig björnobsen eller spillningsinventeringen 2012.

Bedömning av järvpopulationen

Dokumenterade observationer

Under vintern 2014/2015 genomfördes för första gången en järvinventering i länet med hjälp av fotostationer. De har genererat mängder av bilder på järv och visar att järvarna finns framför allt i länets nordliga och nordvästra delar. En järvföryngring säkerställdes i länet vintern 2014/2015 med hjälp av kamera. Däremot finns ingen aktuell uppskattning av antalet järvar, då ingen riktad järvinventering har genomförts på flera år i länet. Fyra forskningsmärkta järvar rör sig inom länet.

Känd dödlighet 2014

Länsstyrelsen har inga uppgifter om järvar som påträffats döda i länet 2014.

Järvstammens utveckling

Avsaknaden av tidigare dokumentation försvårar bedömningen av järvstammens utveckling i länet. Länsstyrelsen bedömer dock att järvstammen är som starkast i länets nordliga och nordvästliga delar. Mycket tyder på att de förekommer på en allt större yta av länet, vilket indikerar att stammen ökar.

Järven har funnits i länet sedan 1990-talet, då järvförekomst dokumenterades i två områden i Gävleborgs och Västernorrlands skogsland. I och med den etableringen myntades begreppet skogsjärvar, enligt SLU:s rapport "Järv i skogslandet". Vintern 1999 registrerades den första järvföryngringen i norra Gävleborg. En årlig föryngring registrerades sedan åren 2000, 2002 respektive 2006. År 2001-2005 studerades järvarna med hjälp av DNA-analyser från insamlad spillning. Under studieperioden identifierades totalt 17 olika individer i området. År 2005 identifierades 10 individer. Senare inventeringsresultat saknas, men förhoppningsvis kommer denna vinters inventering att kunna följas upp redan nästkommande inventeringssäsong.

Bilaga: Ordlista

Här förklaras inventeringstermer som används i rapporten.

Dubbelkull: Kull med två kungsörnsungar.

Familjegrupp: För lodjur och varg används familjegrupp synonymt med föryngring. För lodjur innebär familjegrupp en hona med unge/ungar. För varg utgörs en familjegrupp av minst tre vargar i sällskap, varav minst en revirmarkerar regelbundet.

Föryngring: Björn, varg, järv eller lodjur som har fött unge/ungar eller kungsörn som har lagt ägg i bo. För kungsörn används termen synonymt med häckning.

Grupperad: Flera observationer bedöms tillhöra samma föryngring/familjegrupp eller annan rovdjursförekomst.

Hemområde: Ett område där ett djur eller en socialt sammanhållen grupp av djur rör sig och som de vanligtvis inte lämnar. Björnar och lodjur lever i hemområden.

Häckning: Fåglars reproduktionsperiod, från parningslek och parning till dess att ungarna kan lämna boet. För kungsörn används termen synonymt med föryngring.

Inventering: Rovdjurens föryngringar och annan förekomst fastställs i tid och rum.

Inventeringsperiod: Den tid som är lämpligast för inventering med hänsyn till arternas reproduktion, inventeringens effektivitet och kostnad.

Kriterier: Kännetecken som används för att i fält fastställa rovdjursförekomst.

Kvalitetssäkring: Kontroll av observationer eller föryngringar. Kontrollen utförs av person som förordnats som kvalitetssäkrare av länsstyrelsen.

Reproduktionscykel: En tolv månaders period med början den månad då ungar normalt föds eller ägg läggs.

Revir: Ett område som ett eller flera djur försvarar mot andra djur. Kungsörn, järv och varg hävdar revir.

Revirmarkerande varg: Varg som hävdar revir.

Stationär varg: Varg som ingår i ett revir.

Länsstyrelsens rapporter 2015

- 2015:1 Länsstyrelserna stödjer och samordnar föräldrastödsarbetet
- 2015:2 Hemlöshet – en fråga om bostäder
- 2015:3 Förvaltningsplan för kronhjort i Gävleborgs län
- 2015:4 Vattenförsörjningsplan för Gävleborgs län
- 2015:5 ANDT-verksamheten vid Sveriges länsstyrelser 2014
- 2015:6 Prostitutionen i Sverige 2014 - En omfattningskartläggning
- 2015:7 Hur förändras våtmarkerna och varför? Undersökningar av vegetationsförändringar i Dalarna och Gävleborg - satellitbaserad övervakning
- 2015:8 Förvaltningsplan för skarv i Gävleborgs län
- 2015:9 Mottagande och etablering av nyanlända i Gävleborg 2014 - sammanställning av en enkätundersökning riktad till länets kommuner
- 2015:10 Bostadsmarknadsanalys för Gävleborg län 2015 - Tema Bostäder för nyanlända
- 2015:11 Ett attraktivt Gävleborg – Sammanställning av slutsatser och lärdomar från projektet Attractive Region X
- 2015:12 Vegetationsklädda bottnar i Gävleborgs läns kustvatten – Trendövervakning 2014
- 2015:13 Växter vid Färnebofjärden – en inventering av kärlväxter och vegetation i Färnebofjärdens nationalpark
- 2015:14 Inventering av stora rovdjur i Gävleborgs län 2014/2015

Länsstyrelsen Gävleborg

Författare: Sofia Ageheim, Hans Nordin, Sara Sundin

Kartor: Göran Vesslén

Omslagsbild: Stig Norell / Kungsörnsgruppen Gävleborg

Rapportnr: 2015:14

ISSN: 0284-5954

Länsstyrelsen
Gävleborg

Besöksadress: Borgmästarplan, 801 70 Gävle **Telefon:** 010-225 10 00

Webbadress: www.lansstyrelsen.se/gavleborg